

SAWICKI TEODOR JERZY

pseud. "Jerzy", "Przedpełk", "Otto"

Syn Włodzimierza i Zofii z Witkowskich urodził się 19 grudnia 1919 w Ługańsku w rodzinie wojskowej. Ojciec, dowódca kompanii sztabowej 1 Litewsko-Białoruskiej Dywizji gen. L. Żeligowskiego, później pracownik II Oddziału DOW Wilno, nie wrócił z wojny 1939, najprawdopodobniej zamordowany w Katyniu.

W latach szkolnych S. od 1934 jest członkiem słynnej "Czarnej Trzynastki", wileńskiej drużyny harcerskiej, w której piastuje funkcję zastępczego "Żubrów".

Po ukończeniu w 1938 Państwowej Średniej Szkoły Ogrodnictwa w Wilnie zostaje skierowany na Dywizyjny Kurs Podchorążych Rezerwy Piechoty przy 5 p.p. Leg. w Wilnie, po którego ukończeniu w stopniu plut. podch. rozpoczyna w czerwcu 1939 służbę w macierzystym 6 p.p. Leg., w kompanii przeciwpancernej.

Bierze czynny udział w kampanii wrześniowej 1939 w swoim pułku wchodzącym w skład 1 Dywizji Piechoty Leg. /Grupa Operacyjna "Wyszków"/ najpierw jako zastępca a następnie - po bitwie pod Kałuszynem - jako dowódca 2 plutonu p.panc.

II batalionie, z którym przechodzi cały szlak bojowy, aż do rozbrojenia przez wojska sowieckie 1 października w Domostawie-Momotach. W okolicy Włodzimierza Wołyńskiego ucieka z konwoju jenieckiego i przedziera się do Wilna.

Tu natychmiast, bo jeszcze w październiku 1939, nawiązuje konspiracyjne kontakty z towarzyszami broni, należącymi do powstałego Koła Pułkowego 6 p.p. Leg. Ponieważ w listopadzie rozpoczyna pracę zarobkową, początkowo przy robotach drogowych, a od lipca 1940 na litewskich kolejach → rtm. T. Zan /"Oleś"/ zwerbował go do wywiadu kolejowego. Równocześnie włącza się w działalność siatki → "Garnizonu" /m. Wilna/ w Rejonie 2-im w Dzielnicy "B", w której dowódcą jest → Dziarmaga-Działyński /"Józef"/. Do zadań S. należy: szkolenie strzeleckie, nauka o broni, łączności i służbach konspiracyjnych.

Trzeci nurt jego działalności konspiracyjnej stanowią kontakty z drużynowym "Czarnej Trzynastki" → Józefem Grzesiakiem-Czarnym /"Kmita"/, w okresie okupacji komendantem Szarych Szeregów Wileńskich. *Jednocześnie Komendantem Dzielnicy "D"*

Ta trójtorowość działalności na rzecz podziemnego państwa trwa konsekwentnie w latach 1942 i 1943. W tym okresie realizuje około 10 kontaktów "zagranicznych siatki "WD" w Rydze. W Rejonie 2-im pełni funkcje liniowe jako dowódca 1 kompanii, a następnie ^{w ciągu kilku miesięcy także p.o.} dowódcą I batalionu.

W konsekwencji zdekonspirowania przez kontrwywiad niemiecki siatki "WD" w Rydze oraz → Korpusu Obrońców Polski w Wilnie w lipcu 1943 zostaje powołany do życia oddział partyzancki pod komendą → Gracjana Fróga /"Szczerbca"/, a na jego zastępcę zostaje wyznaczony S. Bierze on udział w pierwszych potyczkach stoczonych przez tę późniejszą → III Brygadę Wileńską AK /→ Dubniki, → Worniany/, a z końcem grudnia 1943 zostaje odkomenderowany do dyspozycji → mjr Kazimierza Radzikowskiego /"Dąbek"/ i organizuje nowy oddział partyzancki → "Błyskawica". Następnie doprowadza do jego połączenia z grupą → Adama Boryczki /"Brona", "Tońko"/, w wyniku czego powstaje 19 marca 1944 → 6 Dyspozycyjna Brygada AK, dowodzona przez → mjr Franciszka Koprowskiego /"Konar"/, którego adiutantem zostaje S. Razem z 6 Brygadą walczy do końca tj. do 17 lipca 1944, biorąc m.in. udział w: likwidacji bazy "Jagdkommando" → w Ostro-

wcu, walkach z batalionem plechawicziusów pod → Koniawą, likwidacji strażnic granicznych → Kaszety i → Rudni.

18 lipca 1944 w → Puszczy Rudnickiej po zwolnieniu żołnierzy AK z przysięgi przez → płk Zygmunta I. Blumskiego /"Strychański"/ S. z grupą około 250 żołnierzy 6 Brygady i ok. 1500 z innych oddziałów usiłuje bezskutecznie przedostać się przez linię frontu na Niemnie.

Wraca więc do Wilna i tu nawiązuje kontakt z nowym Komendantem Okręgu → mjr dypl. A. Olechnowiczem /"Pohorecki"/, który rozkazuje mu podjęcie szeregu działań organizacyjnych mających na celu przystosowanie ocalałych żołnierzy i działaczy AK do nowej sytuacji, jaka wytworzyła się na Wileńszczyźnie po rozpoczęciu się 3-ej okupacji sowieckiej na tej ziemi. W trakcie wypełniania zleconych mu zadań 3 września 1944 zostaje ciężko raniony w nogę.

W kwietniu 1945 przyjeżdża do Bydgoszczy, gdzie podejmuje pracę zawodową w DOKP i nawiązuje kontakty konspiracyjne z licznymi towarzyszami broni, którzy znaleźli się w tym mieście. W czerwcu tegoż roku zostaje służbowo przeniesiony do Gdańska, a tu w skrzynce kontaktowej oddziału → Zygmunta Szendzielarza /"Łupaszko"/ dostaje się w ręce UB. Ponieważ nikt go nie zdradził i niczego mu nie udowodniono, z początkiem lipca 1946 zostaje zwolniony z więzienia. Mimo nasilających się represji wobec członków AK i rosnącego terroru melduje się ponownie komendantowi "Pohoreckiemu" i podejmuje pracę w dowodzonym przez → Ośrodku Mobilizacyjnym Okręgu Wileńskiego Armii Krajowej. Doświadczenie zdobyte w okresie sowieckich okupacji pozwoliło mu zachować niezbędną w tej pracy ostrożność, dzięki czemu nie podzielił tragicznego losu innych członków OMOW.

Równolegle do pracy zawodowej kształci się w WSHM w Sopocie, a następnie uzyskuje dyplom mgr ekonomii w WSE tamże. Pracuje w wielu instytucjach, m.in. w spółdzielczości pracy i mieszkaniowej, stale zmieniając miejsca zatrudnienia w których nie tylko nie awansuje, ale systematycznie jest zwalniany za działalność w AK.

Mimo tych peerelowskich szykan, mimo wojennego inwalidztwa przez cały czas intensywnie pracuje społecznie, przede wszystkim na niwie kombatanckiej. M.in. organizuje nieoficjalne spotkania b. żołnierzy AK w 1983 na J⁸nej Górze, w 1984 w Warszawie, w 1986 - cykl prelekcji o wileńskiej konspiracji w Gdańsku. Zbiera i opracowuje materiały dotyczące lat okupacji na Wileńszczyźnie, koncentrując się na dziejach swojej brygady, czego owocem stał się gotowy już do druku "Album 6 Brygady Dyspozycyjnej AK Komendanta Okręgu „Wiano”.

Walka i praca S. dla Polski znalazła uznanie wyrażające się licznymi odznaczeniami, jakimi uhonorowano jego służbę ojczyźnie. I tak: w AK otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami, Krzyż Walecznych, wniosek na Order Virtuti Militari V kl., przeklasyfikowany po wojnie przez ZBoWiD na Krzyż Kawalerski OOP; Minister Spraw Wojskowych RP w Londynie nadał mu Krzyż Kampanii Wrześniowej 1939 oraz Medal Wojska Polskiego po raz 1, 2, 3, 4; w latach powojennych w Gdańsku otrzymał honorowe odznaki "Za zasługi dla Gdańska" oraz "Zasłużonym Ziemi Gdańskiej".

T. Sawicki, Akcja "Rozbrojenie", Za wolność i lud, 1966 nr 16

R. Korab-Żebryk, Operacja wileńska AK, Warszawa 1985, PWN

Jan Malinowski